

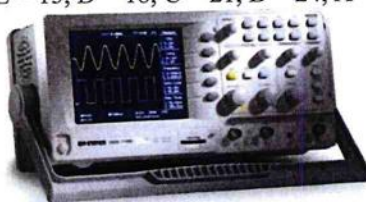
Försättsblad Prov Original

Kurskod	Provkod	Tentamensdatum
E T 0 4 7 G	M 2 0 2	2 0 1 9 - 0 4 - 0 9
Kursnamn	Elektroteknik GR (A), Ellära och elektronik	
Provnamn	Växelströmsnät / Skriftlig examination	
Ort	Sundsvall	
Termin		
Ämne		

Deltenta 2 AC-nät, Ellära och Elektronik (ET047G)

Hjälpmedel: Miniräknare, linjal, penna, suddgummi (formelsamling bifogas)

Preliminära betygsgränser: Fx = 13.5, E = 15, D = 18, C = 21, B = 24, A = 27 Max = 30

1. Oscilloskop och komplex beskrivning av spänning

Två växelspanningar mäts med ett oscilloskop. Frekvensen är 50 Hz. De två spänningarna skrivs i komplex form och effektivvärdesskala som:

$$V_1 = 2,00 \text{ V} \angle 15^\circ$$

$$V_2 = 1,50 \text{ V} \angle 35^\circ \text{ med } +1,00 \text{ V offset.}$$

Skriv spänningarna i matematisk form (sinusfunktion). Skissa den oscilloskopsbild som visar de båda sinusfunktionerna, med samma skala. Markera fasförskjutningen och förklara hur den mäts med oscilloskopet.

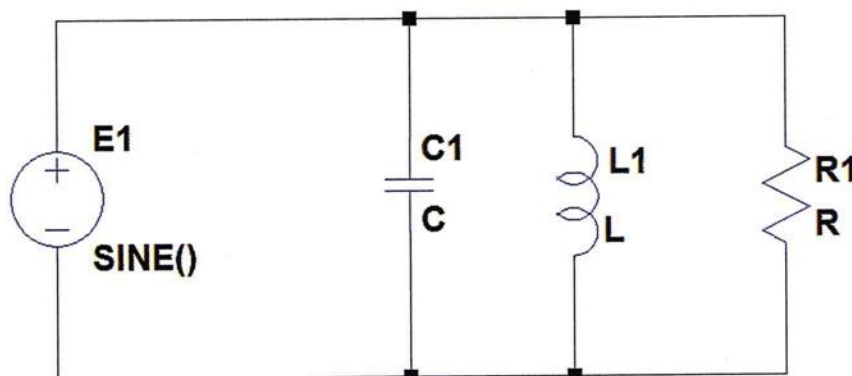
Beräkna spänningens rms-värde för V_2 .

(6 p)

2. Parallellkoppling

För parallellkopplingen nedan, beräkna:

- Den totala impedansen Z_T för komponenterna.
- Strömmen I_S ut ur spänningskällan.
- Delströmmarna I_{C1} , I_{L1} och I_{R1} .

Komponentvärden:

$$E_1 = 15 \text{ V} \angle 30^\circ$$

$$f = 5,0 \text{ kHz}$$

$$C_1 = 33 \text{ nF}$$

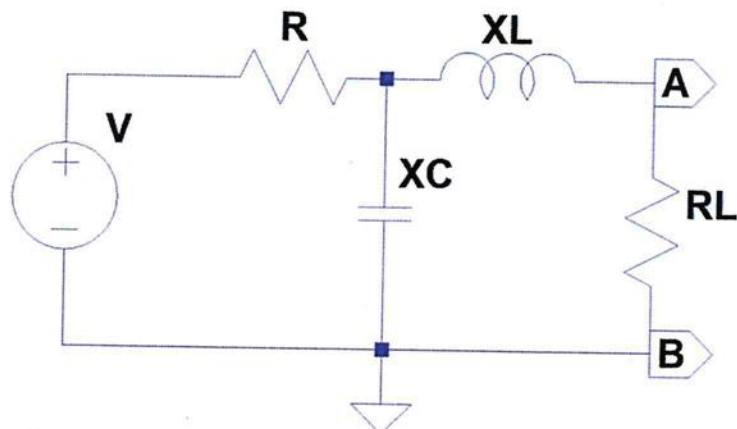
$$L_1 = 56 \text{ mH}$$

$$R_1 = 560 \ \Omega$$

(10 p)

3. Théveninekvivalent AC

- a) Ta fram Théveninekvivalenten för kretsen utanför R_L som är kopplad till punkterna A och B.

- b) Använd Théveninekvivalenten för att beräkna strömmen genom R_L , om $R_L = 2 \text{ k}\Omega$.

Komponentvärden:

$$E = 12 \text{ V} \angle 0^\circ$$

$$R = 3 \text{ k}\Omega$$

$$X_L = 1,5 \text{ k}\Omega$$

$$X_C = 3 \text{ k}\Omega$$

(14 p)

Lycka till!

Ur svenska Wikipedia:

Offset

Offset kan syfta på:

Svenskspråkiga Wiktionary har en ordboksartikel om *offset*.

- [Offsettryck](#) – en typ av tryckteknik
- [Offset \(signalförstärkning\)](#) – skillnader i elektroniska komponenter och kretsar
- [Offset \(artist\)](#) – rapparen Kiari Kendrell Cephus
- [Offset \(datavetenskap\)](#) – avståndet (heltal) från början (i en rad av objekt) till ett visst objekts position

Moment 1 DC-nät

Prefix före enheter

G	giga	10^9
M	mega	10^6
k	kilo	10^3
m	milli	10^{-3}
μ	mikro	10^{-6}
n	nano	10^{-9}
p	piko	10^{-12}

Resistans i ledare

$$R = \frac{\rho \cdot l}{A}$$

ρ = ledarens resistivitet l = ledarens längd A = ledarens tvärsnitt area

$$A = \pi \cdot r^2 = \pi \cdot \frac{d^2}{4}$$

Resistorvärden

E12-serien för resistorer har tolerans 10 % och innehåller värdena 10, 12, 15, 18, 22, 27, 33, 39, 47, 56, 68, 82, 100 osv.

Resistorers färgkod

färg	sifra	exp	tolerans (%)
silver	-	0.01	10
guld	-	0.1	5
svart	0	1	20
brun	1	10	1
röd	2	100	2
orange	3	1k	3
gul	4	10k	
grön	5	100k	
blå	6	1M	
violett	7	10M	
grå	8		
vit	9		

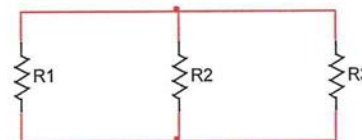
Seriekoppling av resistorer

$$R_{tot} = R_1 + R_2 + R_3$$

Parallellkoppling av resistorer

$$1/R_{tot} = 1/R_1 + 1/R_2 + 1/R_3$$

Ohms lag

$$U = R \cdot I$$

Effektlagen

$$P = U \cdot I$$

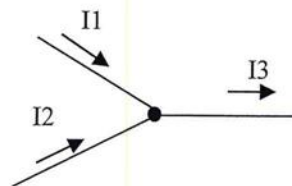
Effektlagen med resistorvärdet

$$P = U^2 / R$$

$$P = I^2 \cdot R$$

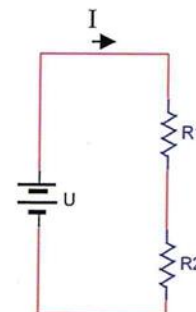
Kirschhoffs strömlag (1:a lagen)

Summan av alla strömmar i en knutpunkt är noll
 $I1 + I2 = I3$

Kirschhoffs spänningslag (2:a lagen)

Summan av alla spänningar i en strömkrets är noll.
 $IR1 + IR2 = U$

Theveninekvivalent

Theveninspänning V_{th} mellan punkterna A och B i en krets. Beräkna spänningen mellan A och B förutsatt att komponenten utanför theveninekvivalentet tas bort.

Theveninresistans R_{th} mellan punkterna A och B i en krets. Beräkna resistansen mellan A och B förutsatt att komponenten utanför theveninekvivalentet tas bort. Spänningskällor ersätts med kortslutningar och strömkällor ersätts med avbrott.

Till slut. Sätt tillbaka komponenten utanför theveninekvivalenten mellan punkterna A och B.

Nortonekvivalent

$$I_n = V_{th}/R_{th}$$

$$R_n = R_{th}$$

Arbetsgång Nodanalys

- Rita ut noderna. En ensam spänningskälla kan inte åtskilja två noder.
- Jorda en nod.
- Inför potentialer i övriga noder.
- Ställ upp Kirschhoffs 1:a lag för strömmarna ut ur varje nod.

Arbetsgång Slinganalys

- Rita ut strömslingorna. En strömkälla får inte ingå i en slinga.
- Numrera strömmarna.
- Ställ upp Kirschhoffs 2:a lag för strömmarna i varje slinga.

En resistor parallellt med en spänningskälla kan försummas. En resistor i serie med en strömkälla kan försummas. (Förutom vid beräkning av total effektförbrukning för kretsen.)

Moment 2 AC-nät

Kapacitans

$$C = Q / U$$

Q laddning (C), U spänning (V) C kapacitans (F)

$$1 \text{ Ah} = 3600 \text{ C}$$

Plattkondensator

$$C = \epsilon_r \epsilon_0 A / d$$

A plattornas area (m²), d avstånd mellan plattorna (m), $\epsilon_0 = 8.85 \cdot 10^{-12}$ F/m, $\epsilon_r = 1$ för luft

Upladdning av kondensator

$$U_C(t) = E \cdot (1 - e^{-t/RC})$$

U_C kondensatorspänning (V), E batterispänning (V), t tid (s), R resistans (Ω),

C kapacitans (F), $e \approx 2,718$

Urladdning av kondensator

$$U_C(t) = E \cdot e^{-t/RC}$$

Tidskonstanten för kondensatorn

$$\tau = R \cdot C$$

Tiden tills spänningen når 63 % av batteriets spänning (tvärt om vid urladdning)

Mätning av tidskonstant

$$\tau = \frac{t_{(90\%)} - t_{(10\%)}}{2,2}$$

Sinusformad spänning

$$u(t) = \hat{u} \sin(\omega t + \varphi_U) \Leftrightarrow U = \hat{u} e^{j\varphi_U}$$

Frekvens

$f = 1/T$, där T är tiden för en hel vågform, T mäts i s och f i Hz.

$\omega = 2\pi f$, där ω är vinkelfrekvensen mätt i radianer/s.

Växelspänning

Effektivvärdet för sinusvåg

$$U_e = \frac{\hat{u}}{\sqrt{2}} \text{ och } I_e = \frac{\hat{i}}{\sqrt{2}}$$

Effektivvärde för fyrkantvåg

$$U_e = \hat{u} \text{ och } I_e = \hat{i}$$

Effektivvärde för triangelvåg

$$U_e = \frac{\hat{u}}{\sqrt{3}} \text{ och } I_e = \frac{\hat{i}}{\sqrt{3}}$$

Effektivvärde för signal med offset

$$U_{RMS} = \sqrt{U_{dc}^2 + U_{ac}^2}$$

Komplex räkning:

Rektangulär form: $a + jb$

Polär form: $C \angle \varphi$

$$C = \sqrt{a^2 + b^2}$$

$\varphi = \arctan(b/a)$, om $a \geq 0$, $\varphi = \arctan(b/a) + 180^\circ$, om $a \leq 0$,

$$a = C \cdot \cos\varphi$$

$$b = C \cdot \sin\varphi$$

Ersättningskapacitans seriekoppling $\frac{1}{C_T} = \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2} + \dots + \frac{1}{C_N}$

Ersättningskapacitans parallellkoppling $C_T = C_1 + C_2 + \dots + C_N$

Ersättningsinduktans serie och parallellkoppling för spolar: Samma som för resistorer.

Reaktans Spole: $X_L = \omega L$
Kondensator: $X_C = 1/\omega C$

Impedans Spole: $Z_L = j\omega L$
Kondensator: $Z_C = 1/j\omega C$

Effekt

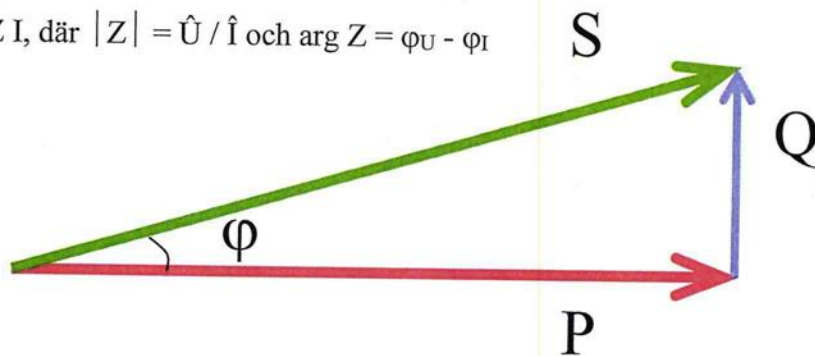
Skenbar effekt $S = U I$ (VA)

Aktiv effekt $P = U I \cos \varphi$, $P = R \cdot I^2$ (W)

Reaktiv effekt $Q = U I \sin \varphi$, $Q = X_L \cdot I^2$ (VAr)

Effektfaktor $\cos \varphi$

"Ohms lag för AC" $U = Z I$, där $|Z| = \hat{U} / \hat{I}$ och $\arg Z = \varphi_U - \varphi_I$

Moment 3 Filter och OP

Filter

Gränsfrekvens: Då amplituden är faktorn $1/\sqrt{2}$ lägre än maxvärdet.

1:a ordningens filter har gränsfrekvens $f_g = 1/(2\pi RC)$ eller $f_g = R/(2\pi L)$

Resonans

Vid resonans är X_L och X_C lika men motriktade, de tar ut varandra. All spänning över resistorn. För en RCL-krets gäller:

$$\omega_r = \frac{1}{\sqrt{LC}} \quad B = \frac{R}{L} \quad Q_S = \frac{\omega_r}{B} \quad Q_S = \frac{\text{Reaktiv effekt}}{\text{Aktiv effekt}}$$

Där ω_r är resonansfrekvens enligt $\omega = 2\pi f$, B är bandbredd och Q_S är godhetstal.

OP

Arbetsgång OP-uppgifter

- Negativ återkoppling ger $\Rightarrow$ spänningarna på båda ingångarna är lika.
- Oändlig inresistans $\Rightarrow$ ingen ström in i OP'n.
- Oändlig utresistans $\Rightarrow$ OP'n ger den ström som behövs för att Kirschhoffs lagar ska vara uppfyllda.

OP-kopplingar

Inverterande: $A_V = -R_f/R_1$

Icke-inverterande: $A_V = 1 + R_f/R_1$